

Aktuell Hållbarhets kommunrankning

Sammanfattning:

Tidningen Aktuell Hållbarhet rankar varje år Sveriges kommuner efter deras miljö- och klimatarbete. Rankningen baseras på två delar, dels en enkät som kommunerna själva fyller i, dels på externa data. Av de totalt 41 poäng som en kommun maximalt kunde få 2019, utgjordes 24,5 poäng av enkätdelen och externa data resterande 16,5 poäng. Enkäten bestod av 25 frågor och en följdfråga. Enkätsvaren granskas inte av tidningen.

2019 fick Nacka totalt 32,03 poäng, vilket innebar en 7:e plats bland alla Sveriges kommuner, och plats nummer ett (1) i kommungruppen "Storstäder och storstadsnära kommuner". Resultaten från kommunenkäten presenterades i april månad. Nacka Kommun har sedan dess flitigt använt sig av enkätens resultat och sin topp placering i rankningen, när de i olika sammanhang vill visa på sitt goda miljöarbete.

Efter en närmare granskning av ett antal frågor i enkäten, visar det sig dock att svaren på flera av frågorna inte stämmer överens med Nacka kommuns verkliga miljö- och klimatarbete. Om Nacka hade gett ett med verkligheten överensstämmande svar på dessa frågor hade kommunen tappat stort i rankningen.

Ett problem med Aktuell Hållbarhets årliga kommunrankning är att enkätsvaren inte granskas av tidningen. Inte ens de kommuner som kommer högst i rankningen i riket som helhet eller i någon kommungrupp, granskas. Tidningen svarar så här i mejl på frågan varför de inte granskar kommunernas svar: "Poängsättningen görs utefter de svarsalternativ som finns och som kommunen lämnar...Kommunerna måste själva avgöra om de lever upp till svaret på frågan"... "Alla svar är öppna och möjliga för vem som helst att ta del av. Lokala medier är intresserade av detta för att kunna granska sina egna kommuner. Eftersom Aktuell Hållbarhet omöjligt kan ha koll på vad alla kommuner har för arbete i detalj, är det kommunerna som måste kunna stå för sina svar".

Aktuell Hållbarhet skriver så här på sin hemsida: Vi hoppas att den (enkäten) blir ett fortsatt inspirerande bidrag till och verktyg i det kommunala miljöarbetet – att den hjälper till att lyfta fram eldsjälarna, visar på konkreta goda exempel och föregångare och ger en tankeställare till de kommuner som inte ännu inte prioriterat frågorna.

Om en kommun som Nacka inte svarar sanningsenligt på enkätens frågor för att på så sätt få en högre placering i rankningen av Sveriges miljöbästa kommuner, och dessutom använder sig av detta i PR-syfte, får det till följd att medborgarna i kommunen får en missvisande bild av det hållbarhetsarbete som görs. Välinformerade medborgare är en förutsättning för att demokratin ska fungera. Får invånarna i Nacka och kanske även i andra kommuner i landet fel information kan miljöarbetet i dessa kommuner och i landet i stort bli lidande.

2019-10-25

Nedan görs en genomgång av de sammanlagt sex frågor och svar som vår utredning pekar på inte stämmer med Nacka kommuns verkliga miljöarbete. Den sjunde och sista frågan är mer tveksam (fråga 31).

Mer information om enkätfrågorna och Nacka kommuns svar finns i ett separat dokument, där varje fråga kommenteras betydligt mer i detalj.

Fråga 1: *Har kommunen en formulerad strategi (eller liknande) för att bedriva ett arbete med Agenda 2030 (FN:s 17 hållbarhetsmål)?*

Nacka kommuns svar: Ja (= 1 poäng)

Nacka kommun har i enkäten lämnat följande kommentar: *"Arbete på gång, har ett uppdrag från Kommunfullmäktige att se över hur Agenda 2030 kan implementeras i Nacka. Vi är även med i projektet Glokala Sverige."*

Om det nu finns ett uppdrag från Kommunfullmäktige att se över hur Agenda 2030 kan implementeras i Nacka, och arbetet är *"på gång"* och att det ska *"ses över"*, då har alltså Nacka ännu inte en formulerad strategi. Det som gjorts är att planera in workshops och insatser för att bidra till ökad kännedom om agendan. Bl a genomfördes en utbildning i FN-förbundets regi i Nacka stadshus den 24 oktober i år. Uppdraget med att se över hur Agenda 2030 kan implementeras ska rapporteras i och med årsbokslutet 2020.

Här har Nacka svarat *ja* när svaret rimligen borde vara *nej*.

Fråga 2: *Har kommunen ett systematiskt arbete (miljöprogram, handlingsplan, politiskt antaget beslutat eller liknande) för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen som inte ingår i Sveriges klimatramverk? (Ny fråga 2019)*

Nacka kommuns svar: Ja (=1 poäng)

M, C, L och Kd som har majoritet i Nacka röstade i våras ned en motion som gällde just att mäta de konsumtionsbaserade utsläppen. Nacka kommuns miljöchef svarar i ett mejl att det är *"väldigt svårt att komma åt de konsumtionsrelaterade utsläpp utom Sveriges gränser"*. Om inte kommunen mäter dessa utsläpp, då har kommunen heller inte något systematiskt arbete för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Alltså borde svaret på frågan vara *nej*.

Nacka kommun arbetar däremot med att minska klimatpåverkan från kommunens offentliga måltider, genom en indikator i miljöprogrammet som mäter Klimatpåverkan från kommunens livsmedelsinköp. Dessa utsläpp mäts alltså, men de är bara en liten del av alla utsläpp som kommunens invånare står för. Det Nacka kommun gör är inte tillräckligt för att kunna påstå att kommunen har ett systematiskt arbete för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Detta felaktiga enkätsvar har också påpekats av både partier i Nackas politiska opposition och föreningen Nacka Miljövårdsråd.

Fråga 3: *Har kommunen ett systematiskt arbete (miljöprogram, handlingsplan, politiskt antaget beslut eller liknande) för att minska utsläppen från de transporter utanför Sveriges gränser, som blir en följd av kommuninvånarnas resande och konsumtionsmönster? (Ny fråga 2019)*

Nacka kommuns svar: Ja (= 1 poäng)

I underlaget till enkätsvaren, har Nacka kommun skrivit att man *"inte har någon direkt handlingsplan"*, men att man har tagit fram appen Deedster, genomfört en undersökning om kommuninvånarnas flygvanor och att man kompenserar för tjänstemännens flygresor. Noteras bör att inte alla tjänstemän bor i Nacka, de som inte bor här är alltså inte kommuninvånare och ingår därför inte i kommuninvånarnas utsläpp.

En undersökning av kommuninvånarnas flygvanor är dessutom inte ett systematiskt arbete och appen Deedster används av allt för få av kommunens invånare (0,2 %).

M, C, L och Kd avslag i våras en motion som syftade till att Nacka ska börja mäta de konsumtionsbaserade utsläppen (se ovan), vilket inte går ihop med svaren som kommunen givit på enkätfrågorna 2 och 3. Se även miljöchefens svar: *"Vad gäller konsumtionsrelaterade utsläpp utom Sveriges gränser är oerhört svårt att komma åt. Kommunen kan rimligen inte kompensera för medborgarnas privata konsumtion eller resor"*. Alltså borde svaret på denna fråga vara *nej*.

Fråga 15: *Erbjuder kommunen avfallssortering av minst fem fraktioner för fastighetsnära insamling hos minst 60 procent av de fastigheter som finns i kommunen (hushåll)?*

Nacka kommuns svar: Ja (= 1 poäng)

Det finns inte någon statistik över hur stor del av samtliga hushåll i Nacka som har Fastighetsnära insamling (FNI) med minst fem fraktioner. Därför finns det ingen grund för kommunen att påstå att minst 60% av hushållen har detta.

Baserat på tidigare undersökningar som gjorts i kommunen och svar från en tjänsteman på det kommunala bolaget Nacka Vatten och Avfall AB är bedömning att det sannolikt rör sig om mindre än 50% av kommunens hushåll som erbjuds fastighetsnära insamling av minst fem fraktioner. Ingen vet det exakta svaret eftersom detta inte har mätts, och svaret på denna fråga borde även det vara *nej*.

Fråga 16: *Fråga: Har kommunen avfallssortering med minst fem fraktioner i 80 procent av de verksamheter som kommunen ansvarar för?*

Nacka kommuns svar: Ja (=1 poäng)

Varken någon på Nacka kommun eller det kommunala bolaget Nacka Vatten och Avfall har statistik över verksamheternas avfallssortering. Kommunen har en lista på alla verksamheter där man hämtar matavfall och restavfall, vilket kommunen ansvarar för. Hur det ser ut med övrigt avfall som tex papper, plastförpackningar och glas, vet man inte på kommunen. Trots detta har Nacka kommun svarat *"ja"* på frågan.

Nacka kommun har ett ramavtal med Stena Recycling för övrigt verksamhetsavfall. För att

få en bild av hur många av kommunens verksamheter som idag sorterar minst fem eller fler fraktioner, har vi använt oss av data från Stena Recycling. En analys av information som finns där finns i en separat fil (Excel). Den analysen pekar på att det endast är ca 50% av alla kommunala verksamheter i Nacka som sorterar fem fraktioner eller mer. 50% är långt ifrån 80%, så även på denna fråga borde svaret vara *nej*.

Fråga 18: *Har kommunen ett systematiskt arbete (miljöprogram, handlingsplan, politiskt antaget beslutat eller liknande) för att utveckla samarbeten med det lokala näringslivet för utökad cirkulär ekonomi?*

Nacka kommuns svar: Ja (= 1 poäng)

I underlaget till enkätsvaren uppmanas kommunen att kommentera, och där har de själva fyllt i att "Nacka Vatten och Avfall har nätverk för återbruksaktörer och liknande." I fältet bredvid förväntas kommunerna länka vidare till ett dokument eller liknande om de svarat *ja* på frågan, men där är det tomt.

Efter att ha undersökt saken med Nacka Vatten och Avfall AB verkar det i dagsläget inte finnas ett systematiskt arbete för att samarbeta med näringslivet och utöka den cirkulära ekonomin. Existerande åtgärder för återbruk riktar sig i första hand till konsumenterna (vilket är en separat enkätfråga), inte till näringslivet. Det troliga här är att den som fyllt i kommunens enkätsvar, inte har hittat något konkret systematiskt arbete, utan man har svarat "ja" som en ren gissning. Även detta svar borde vara *nej*.

Fråga 31: *Har kommunen ett systematiskt arbete (miljöprogram, handlingsplan, politiskt antaget beslut eller liknande) för att minska förbrukning, inköp av plast (plastbantning) samt återvinning av plast i kommunal verksamhet?*

Nacka kommuns svar: Ja (=1 poäng)

Den här frågan är mer tveksam. Det som Nacka kommun gör i dagsläget är projektet *Giftfri förskola* och att man antagit en plan för att miljövänliga alternativ ska väljas vid omläggning av befintliga konstgräsplaner och att driften av planerna ska göras så skonsam som möjligt för miljön genom att minimera spridning av plast- och gummiprodukter.

Vad gäller *Giftfri förskola* är det ett projekt som tillhör området kemikalier, och det har Nacka anfört som svar vad gäller frågan om kommunen har en Kemikalieplan (Enkätfråga 30). De har alltså redan fått poäng på det. Den här frågan handlar om minskning av plastanvändning, för minskad klimatpåverkan och minskade sopberg. Den handlar inte om minskning av kemikalier som Enkätfråga 30 omfattar. Men eftersom ordet "*plastbantning*" nämns i frågan kan den även feltolkas som en andra fråga om kemikalier.

Kranmärkningen som kommunen tar som intäkt för att de arbetar med minskning av plastanvändning gäller enbart plastflaskor i Nacka Stadshus. När man läser hur Nacka kommun motiverat sitt svar, får man intrycket att kranmärkningen gäller alla kommunens verksamheter, men så är alltså inte fallet. Vi har upprepade gånger frågat Tidningen *Aktuell Hållbarhet* om de åtgärder som Nacka gör är tillräckliga för ett jakande svar på

2019-10-25

fråga 31, men de svarar varken ja eller nej, utan ger ett luddigt svar ungefär som "*det får kommunen själv avgöra*". Kanske är det så att frågan är så oprecis att den kan tolkas lite som man vill? Därför kan vi inte säga att kommunen svarat fel, men helt klart är att det som görs i Nacka är begränsat.